

Täysistunto

Torstai 10.2.2022 klo 15.59—18.53

4. Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2021

Kertomus K 21/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Ministeri Henriksson, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.25 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Valtioneuvoston on kerran vaalikaudessa annettava eduskunnalle kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta. Kertomuksessa käsitellään kielellisten oikeuksien toteutumista sekä tarpeen mukaan muita kielioloja. Kertomuksessa käsitellään kansalliskielten eli suomen ja ruotsin kielen lisäksi ainakin saamen kieltä, romanikieltä ja viittomakieltä. Kertomuksessa on seurattu myös karjalan kielen tilannetta.

Nyt käsiteltävänä oleva kertomus sisältää ajankohtaistietoa Suomen kielioloista, hallinnollisten muutosten vaikutuksesta kieliyryhmiin sekä kokemuksia kielellisten oikeuksien toteutumisesta viranomaisissa. Kertomuksessa keskitytään muutamaan keskeiseen teema-alueeseen, jotka ovat digitalisaatio sekä kielellisten oikeuksien toteutuminen opetuksessa, poliisissa, pelastustoimessa ja hätäkeskustoiminnassa. Kertomuksen taustaksi toteutettiin vuonna 2020 kielibarometri, saamen kieli -barometri sekä ensimmäistä kertaa myös viittomakielibarometri.

Tiivistäen voi suomen kielen osalta todeta, että englannin kielen käytön lisääntyminen yhteiskunnassa ja esimerkiksi digitaalisissa ratkaisuissa vaikuttaa suomen kielen asemaan. Ruotsin kielen asema on oikeudellisesti vahva, mutta käytännössä oikeudet eivät aina toteudu, ja sen takia tarvitaan viranomaisten johdonmukaisia ja systemaattisia toimia, jotta oikeudet toteutuisivat paremmin tulevaisuudessa myös käytännössä. Osana siirtymistä kohti yhä digitaalisempaa yhteiskuntaa valtionhallinnon vastuulla on varmistaa, että julkisissa digipalveluissa huomioidaan eri kieliyryhmien oikeudet. Kertomuksessa todetaan, että suomenkielisistä 6 prosenttia on tyytymättömiä sähköisiin palveluihin, kun taas ruotsinkielisten keskuudessa vastaava luku on 29 prosenttia. Tulevaisuudessa on tärkeitä varmistaa, että digitaaliset ratkaisut toimivat molemmilla kansalliskielillä. Myös muiden kielten käyttö olisi mahdollistettava.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2022 vp

Ero suomenkielisen ja ruotsinkielisen vähemmistön palvelukokemuksessa on poliisin ja hätäkeskustoiminnan osalta merkittävä. Ruotsinkieliset antavat palveluille huonommat arvosanat. Hätäkeskustoiminnan osalta on kuitenkin tapahtunut jonkun verran kehitystä.

Värderade talman! Polisens fort- och specialutbildning på svenska samt utbudet av svenskspråkiga webbkurser ligger inte på en tillräckligt hög nivå för att säkerställa en jämlik utbildning inom polisen. Sammantaget verkar alltså utbildningen behandla svenskspråkiga annorlunda än finskspråkiga — så får det inte vara. I språkberättelsen konstateras det att den svenskspråkiga utbildningen i fortsättningen ska jämföras med den finskspråkiga utbildningen och det här är oerhört viktigt, det handlar om grundläggande språkliga rättigheter.

Kertomuksen opetusta koskeva osio koskee suurelta osin muita kuin kansalliskieliä. Keskeinen huomio on, että perusopetuksessa on tärkeää kyetä lisäämään erityisesti saamenkielisen henkilöstön saatavuutta ja laajentamaan etäopetusta. Varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa olisi kyettävä tunnistamaan viittomakieliset lapset ja oppilaat sekä heidän perheidensä erilaiset tarpeet. Romanikielen elvytysohjelman laatiminen on tärkeä edistysaskel, jonka kautta voidaan toteuttaa niitä käytännön toimia opetuksessa, joita kielen elvyttäminen edellyttää.

Jokainen viranomainen vastaa omalla toimialallaan kielellisten oikeuksien toteutumisesta. Kielikertomus antaa meille yleiskuvan siitä, miten viranomaiset ovat onnistuneet tehtävässään ja millaisia mahdollisuuksia ja haasteita tulevaisuus tuo mukanaan. Edelleen voidaan todeta, että vähemmistössä olevien kieliryhmien kielelliset oikeudet toteutuvat huonommin kuin suomenkielisten. Kertomuksessa on paikannettu useita haasteita ja toimenpiteitä edellyttäviä asioita. Toimenpiteet kielellisten oikeuksien edistämiseksi on tällä hallituskaudella sisällytetty etenkin kansalliskielistrategiaan ja kielipoliittiseen ohjelmaan.

Värderade talman! Slutligen kan jag konstatera att den här språkberättelsen, än en gång, visar att den finlandssvenska befolkningen känner sig mindre nöjd med servicen som den får på eget modersmål. Det har blivit bättre inom vissa områden, men det finns väldigt mycket ännu att göra och det gäller speciellt polisen och också våra nödcentraler. Det är viktigt med den här språkberättelsen och det är viktigt att den får en grundlig genomgång också här i riksdagen, också i riksdagens grundlagsutskott. — Tack så mycket.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia, tack. — Edustaja Mäkisalo-Ropponen, olkaa hyvä.

17.31 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Päivitetty kansalliskielistrategia antaa monia työkaluja ja ehdotuksia, joiden avulla voi jatkaa työskentelyä yhdenvertaisten kielellisten oikeuksien varmistamiseksi. Oman kielen merkitys identiteetille on valtava. Kieli on avain sivistykseen, kulttuuriin ja itseilmaisuun. Jokaisella ihmisellä tulee olla oikeus käyttää omaa kieltään. Olen edelleen huolissani esimerkiksi viittomakielisten yhdenvertaisista oikeuksista. Tulkkauspalveluissa on edelleen paljon kehitettävää, ja toivon valiokuntakäsittelyssä huolellisesti paneuduttavan tähän asiaan ja kuulevan erityisesti Kuurojen Liiton huolia tästä asiasta. Nyt olisi tärkeää tehdä tulkkauspalvelujen kokonaistilanteen arviointi, sillä epäkohtia ilmenee monin paikoin ja monissa asioissa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2022 vp

Erityinen huoli tällä hetkellä minulla on tekstipuhelinpalvelun jatkosta tämän vuoden jälkeen. Jos päätöksiä ei asiasta pian tehdä, niin palvelu on loppumassa tämän vuoden lopussa. Valitettavasti eri ministeriöt pompottelevat tätä asiaa toinen toisilleen, eikä vastuunkantajaa tunnu löytyvän. Jos tämä palvelu loppuu, meillä ei ole mitään saavutettavaa tapaa soittaa puheluja silloin, kun puhelimeen ei voi itse puhua tai ainakaan kuulla vastauksia. Tekstipuhelinpalvelua tarvitaan esimerkiksi sellaisissa vuorovaikutustilanteissa, joissa toinen henkilö on kuuro ja toinen kuuleva.

Jo tällä hetkellä tilanne on sellainen, että tekstipuhelinpalvelu toimii vain arkipäivisin ja esimerkiksi viikonloppuisin kuuro henkilö ei voi olla kuulevaan yhteydessä, koska mikään esteetön puhelinpalvelu ei ole auki. Ja kuten sanoin, tämä palvelu uhkaa nyt loppua kokonaan tämän vuoden lopussa. Kukaan meistä kuulevista ei suostuisi tähän. Kuuro henkilö ei todellakaan ole samalla viivalla kuulevien kanssa, vaikka YK:n vammaissopimuksen mukaan näin tulisi olla. On huolestuttavaa, että kun vammaisen, tässä tapauksessa kuulovammainen, tarvitsee samoja asioita, joita jokainen kansalainen, niin siitä tuleekin vammaispalvelukysymys, mitä mikään taho ei ota hoitaakseen, ja kuitenkin kysymys on perus- ja ihmisoikeuksista. Toivon todella, että tälle asialle löytyy ratkaisu pikaisesti, jotta voidaan varmistaa kuurojen kielelliset oikeudet tältäkin osin.

Toinen tärkeä valiokunnassa selvitettävä asia on CODA-lasten eli kuurojen vanhempien kuulevien lasten oikeus toiseen äidinkieleen eli viittomakielen opetukseen kouluissa. Käsittääkseni tämä asia toteutuu edelleen hyvin vaihtelevasti eri puolilla Suomea. Viittomakielikin on kehittyvä kieli, ja viittomakielen avulla CODA-lapsi pääsee paremmin sisälle myös kuurojen kulttuuriin. Siksi tarvitaan myös kielen ja kulttuurin opetusta. Kulttuurin kehittämiseen tarvitaan muutakin kuin kotoa opittu kieli. CODA-oppilaan on tällä hetkellä vaikea saada viittomakieli- ja kirjallisuusoppimäärän opetusta suomen tai ruotsin kielen opetuksen rinnalla.

Ja lopuksi, arvoisa puhemies, pari sanaa selkokielen asemasta. Suomessa arvellaan olevan jopa 750 000 henkilöä, jotka tarvitsevat selkokielistä tekstiä. Selkokieltä tarvitsevat esimerkiksi kehitysvammaiset sekä iäkkäät ja erityisesti muistisairaat henkilöt. Siitä hyötyvät myös monet maahanmuuttajat, jotka opiskelevat suomen kieltä. Selkokieli on saavutettavaa kieltä, ja se auttaa muun muassa edellä mainittujen ryhmien tiedon saamisessa, lukemisessa, omien ajatusten ilmaisemisessa sekä osallistumisessa ja yhteiskuntaan osallisuudessa. Valiokunnassa toivon pohdittavan myös sitä, miten selkokielen käyttöä ja asemaa voisi edelleen lisätä ja kehittää yhteiskunnassa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ledamot Kvarnström, var vänlig.

17.35 Johan Kvarnström sd: Ärade talman, arvoisa puhemies! För det första, tack till minister Henriksson bland annat för att hon lyfte fram behovet inom polisutbildningen ur ett språkligt perspektiv.

Kiitos myös edustaja Mäkisalo-Ropposelle hyvästä ja tärkeästä puheenvuorosta.

Tässä kertomuksessa kuvataan hyvin maamme suomen- ja ruotsinkielisen sekä saamelaisen väestön todellisuutta. Siinä otetaan huomioon myös maamme viittomakielet ja annetaan ääni muille kielille, joita täällä puhutaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2022 vp

Monet asiat kehittyvät oikeaan suuntaan: vuonna 2017 perustuslakivaliokunta esitti huolensa viittomakielen asemasta, ja jo vuonna 2021 valtioneuvoston kanslia sai Kuurojen Liiton tunnustuspalkinnon siitä, että se on ollut tiennäyttäjänä viittomakielen tulkkauksen järjestämisessä tiedotustilaisuuksissaan. Vielä on tietysti paljon tehtävää: Suomenruotsalainen viittomakieli on erityisen haavoittuvassa asemassa. Lisäksi Suomessa on noin 650 000 selkokieltä tarvitsevaa henkilöä, mikä viranomaisten tulee ottaa huomioon — mutta ehkä myös päättäjien, jotta mahdollisimman moni voisi seurata politiikkaa.

Päivitetystä kansalliskielistrategiassa on monia työkaluja ja ehdotuksia, joiden avulla työtä voidaan jatkaa. Meidän jokaisen pitää seurata, miten strategia toteutuu tulevina vuosina.

Ärade talman! En annan viktig fråga med flera aspekter är ju om det nuvarande systemet där man kan registrera sig endast som antingen finskspråkig eller svenskspråkig behöver uppdateras. Många växer upp med bägge nationalspråken i hemmet — i praktiken har de då två modersmål.

Den uppdaterade nationalspråksstrategin ger oss nu många verktyg och förslag att jobba vidare med, och var och en av oss behöver följa med hur strategin förverkligas de kommande åren. Medan nationalspråksstrategin är förnyad bereds fortfarande utarbetningen av ett program för att främja lärandet i det andra inhemska språket, och det är väldigt viktigt i sammanhanget.

Ärade talman! Vad gäller berättelsens punkt om invandrarnas språkliga integration i samhället och språkinläring vill jag lyfta fram att vi i Finland bättre måste skapa förutsättningar för integration med svenska som första språk. Möjligheter finns i dag, men i väldigt liten skala, och det är få berörda som får information om den. Det betyder inte att personen i fråga inte skulle lära sig finska. Landets majoritetsspråk kommer nog in i livet också med tiden.

På tal om att lära sig språk: Jag nämnde redan det andra inhemska språket. Om man har det som B1-språk så tidigarelades det från och med augusti 2016 till sjätte klass, vilket kommer fram i berättelsen. Det är ju i och för sig jättebra att börja lära sig språk tidigare, men timresurser tillkom inte i högstadiet, vilket vållat problem som språklärare tydligt framfört, och berättelsen här understryker att situationen är ojämlik för eleverna eftersom kommunerna fattar olika beslut kring hur de redan få timmarna svenska ska fördelas över fyra årskurser.

Ärade talman! Social- och hälsovårdsreformen och hur den nu ska förverkligas är en fråga med livsviktiga språkliga aspekter. De språkliga rättigheterna måste tryggas då välfärdsområden tar över anordnaransvaret för social- och hälsovårdstjänster samt räddningsväsendet från kommunerna. Lagstiftningen beaktar språken bra, men mycket ankommer förstås på själva genomförandet och implementeringen.

Samarbetet mellan tvåspråkiga välfärdsområden som har olika ansvarsområden är av vikt, och här finns ett lagsystem som bygger på att samarbetet fungerar. Den lagstiftande makten måste kontinuerligt vara redo att vidta åtgärder vid behov om språkliga missförhållanden uppstår. Det är till exempel möjligt att nationalspråksnämndernas mandat behöver stärkas ytterligare. Det återstår att se.

Berättelsen tar träffande fasta på risker och möjligheter i sammanhangen. Resursfrågan betonas föredömligt i berättelsen. Därtill kommer attitydfrågor och frågor om språkklimat.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2022 vp

Det är glädjande att språkklimatet just nu i Finland är relativt gott, så upplever jag det i alla fall.

Det är sist men inte minst väldigt viktigt att berättelsen konstaterar att riksdagen förutsätter att situationen för den svenskspråkiga specialomsorgen följs upp för att den svenskspråkiga sakkunskapen och servicen för personer med intellektuell funktionsvariation ska tryggas också i den nya omvärlden och för att resurserna för verksamheten ska vara tillräckliga. — Tack, kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Tack. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

17.40 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Tässä edustaja Mäkisalo-Ropponen nosti esille näitä kuurojen asioita. Ne ovatkin aika tärkeitä, ja haluaisin kysyä ministeriltä: Minkälainen näkemys on, onko meillä riittävästi viittomakielen koulutusta? Ja miten hyvin ihmiset hakeutuvat sinne, onko riittävästi myös opiskelijoita sinne tulemaan? Ja millainen tämänhetkinen tilanne on näissä virastoissa ja muissa viittomakielen kannalta koko Suomen osalta? Miltä ministerin silmin näyttää tämä tilanne? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kemppi, olkaa hyvä.

17.40 Hilkka Kemppi kesk: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Mäkisalo-Ropponen piti erinomaisen ja asiantuntevan puheenvuoron erityisesti viittomakielisten oikeuksista ja tästä kuurojen ihmisten tilanteesta tällä hetkellä. Voin yhtyä siihen aivan täysin. Itse lähestyn tätä raporttia vähän toisesta näkökulmasta.

Vuoden 2020 lopussa Suomessa asui vakituisesti lähes puoli miljoonaa vieraskielistä henkilöä tämän raportin mukaan. Pidän tätä verrattain korkeana määränä, ja kun puhumme kielestä ja kielioikeuksista, niin tulee muistaa, että puhumme myös isosta määrästä ihmisiä. Tämä näkyy tietenkin koululuokissa ja työpaikoilla, mutta yhä enenevässä määrin myös ikääntyneiden palvelukodeissa. Määrä pakottaa pohtimaan, tarjoammeko uraohjausta, yrityspalveluja ja esimerkiksi muita elämän kannalta tärkeitä palveluita riittävässä määrin englanniksi ja muilla kielillä. Pääkaupunkiseudulla vaihtoehtoja riittää monesti — toki paikkamäärät saattavat olla liian pieniä suhteessa väkilukuun, mutta vaihtoehtoja riittää. Mutta nämä puoli miljoonaa ihmistä asuvat kaikkialla Suomessa, ja siksi näiden oikeuksien pitäisi toteutua myös tämän Kehä kolmosen ulkopuolella.

Tarkastelen tarkemmin koulupalveluita. Jos laillisuusvalvojia kuuntelee, niin siellä todetaan jatkuvasti puutteita muun muassa varhaiskasvatuksessa eri kieliryhmien oikeuksissa. Muun muassa saamelaiskielisten oikeus omakieliseen varhaiskasvatukseen ontuu. Tiedon lisääminen kielellisistä oikeuksista lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti varmasti auttaisi tässä tilanteessa varhaiskasvatuksen tarjoavissa päiväkodeissa esimerkiksi. Mutta ministeriltä kysyisin: mitä toimenpiteitä tämän asian edistämiseksi tehdään tällä hetkellä?

Kielikysymykset näkyvät myös perusopetuksessa. Olen edelleen vahvasti sitä mieltä, että perusopetuslakiin tulee päivittää etäyhteyksillä tapahtuvan opetuksen järjestämisen perusteet ja pysyvä lupa etäopetuksen tarjoamiseen myös koronan ulkopuolella. Ja erityisesti tässä kontekstissa halusin tuoda tämän muutoksen mahdollisuudet esimerkiksi kieli-tarjonnan lisäämiseen harvaan asutuilla seuduilla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2022 vp

Lisäksi tarkastelisin tässä salissa toista astetta. Meillä on edelleen melko tiukka linja Suomessa sen osalta, miten englanninkielisiä, esimerkiksi ammatillisen koulutuksen, ohjelmia tarjotaan muualle, pääkaupunkiseudun ulkopuolelle tai ihan Etelä-Suomen ulkopuolelle. Ja ajattelen, että tämänkaltaisia tiukkoja linjauksia tulisi kyllä tarkastella, kun katsoimme tätä vieraskielisten ihmisten määrää — puoli miljoonaa, se on melko suuri. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, Kimmo, olkaa hyvä.

17.43 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tässä on tärkeä ja iso teema, joka liittyy globalisaatioon, maailman pienentymiseen, se, että Suomessa puhutaan nyt vieraita kieliä ihan toisella tavalla kuin koskaan aikaisemmin, ja siinä mielessä tämä kielilainsäädännön tarkastelu on paikallaan. Edustaja Kemppi tässä viittasi siihen, että tuossa raportin mukaan lähes puoli miljoonaa ihmistä puhuu vieraita kieliä. Minulla on siitä olemassa toisenlaisiakin tilastoja, että tällä hetkellä meillä on noin 350 000 ihmistä, jotka puhuvat äidinkielenään muuta kuin suomea ja ruotsia. Se voi olla hyvinkin sitten, että tuo tulkinta on hieman laveampi, kun me puhumme puolesta miljoonasta, mutta jos ajattelemme sitä, tilanne on muuttunut rajusti, koska meillä oli ulkomaalaistaustaisia ihmisiä vuonna 1990 noin 20 000. Tämä on ihan muutaman vuosikymmenen asia, ja nyt on kyse siitä, onko meidän lainsäädäntömme tässä pysynyt perässä.

Aivan ehdottomasti on aivan oikein, että meillä on kaksi virallista kansallista kieltä, suomi ja ruotsi, ja luonnollisesti näiden kielten asema täytyisi myöskin varmistaa jatkossa. Saamelaisten oikeuksista tässä puhuttiin, mutta meillä on esimerkiksi juuri vieraskielisten iso vähemmistö. Esimerkiksi venäjänkielisiä on 80 000, niitä, jotka puhuvat äidinkielenään venäjää, ja vielä isompi joukko on se, joka puhuu auttavasti tai hyvin englantia, jolloin englannin kielen asema on tosi vahva.

Tässä suhteessa täytyy ensinnäkin varmistaa se, että kaikki Suomessa asuvat saavat palvelut huolella ja kunnolla, mutta kyllä se iso kysymys on myöskin toisinpäin, että suomalaisessa yhteiskunnassa sosiaalistuminen ja myöskin työelämään sijoittuminen tapahtuvat primäärisesti kuitenkin näillä kansallisilla kielillä. Sen takia täytyisi varmistaa, että ulkomaalaistaustaisille ihmisille, jotka täällä asuvat ja työskentelevät, saataisiin kunnollinen ja tehokas kielenopetus näillä meidän kotimaisilla kielillä, koska silloin me tulemme osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja myöskin kulttuuria eri tavalla kuin vain pelkästään vieraalla kielellä, vaikka sinänsä on tärkeää, että se huomioidaan.

Arvostin edustaja Mäkisalo-Ropposen puheenvuorossa myöskin tätä kysymystä selkokielisistä teksteistä. Me harrastamme liian paljon byrokratian slangia tässäkin talossa — ihmiset eivät tahdo pysyä perässä — puhumattakaan muussa kanssakäymisessä. Selkokielinen teksti ei ole tärkeä ainoastaan vammaisille ihmisille tai kuuroille tai tämäntapaisille ihmisille, joilla on vamma, vaan se on myöskin, kuten tässä tuli esille, ulkomaalaistaustaisille ihmisille suuri asia päästä täällä kiinni suomen kieleen ja ruotsin kieleen, kun se teksti on selkokielistä eikä monimutkaista.

Tästä on hyviä esimerkkejä. Yhden esimerkin nopeasti sanon tässä: Meillä on esimerkiksi tällä hetkellä erilaisia tukijärjestelmiä, yritystukia, ja niitä neuvontapalveluita annetaan ulkomaalaistaustaisillekin ihmisille, jotka niitä seuraavat. Kyllä kun sivusta joutuu joskus kuuntelemaan ja katsomaan tätä neuvontaa, mitä annetaan ely-keskuksissa tai

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2022 vp

muualla, niin kun se menee tällä niin kuin virkajargonilla, keskustellaan virkakielellä, jota suomalaisenkin on vaikea seurata, niin ulkomaalaistaustainen ihminen ihan putoaa kyydistä pois, kun siellä on erilaiset tiekartat ja muut [Puhemies koputtaa] ja he miettivät, mikä on tiekartta, ilman että osaavat sen kääntää omalle kielelleen ja ajatustavoilleen. Autetaan silloin, kun neuvotaan, [Puhemies: Aika!] ja neuvotaan selkokielellä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiviranta, olkaa hyvä.

17.46 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää edustaja Mäkisalo-Roposta tämän viittomakielisten oikeuksia koskevan keskustelun avaamisesta täällä ja kaikkia muitakin puheenvuoron käyttäneitä.

Teimme edustaja Mäkisalo-Ropposen kanssa viime syksynä kaksi kirjallista kysymystä, jotka valmistelimme yhdessä Kuurojen Liiton asiantuntijoiden kanssa, ja niistä toinen koski nimenomaan viittomakielisten tulkkauspalveluja ja toinen lapsen oikeutta oppia vuorovaikutuksessa tarvittava kieli tai kommunikointikeino jo varhaislapsuudessa. Nythän on tärkeä ajankohta siinä mielessä, että hyvinvointialueet ovat aloittaneet toimintaansa, siellä tehdään organisaatiota ja sitten muita ratkaisuja, ja on tärkeää, että nimenomaan nämä tulkkauspalvelut otetaan huomioon siellä hyvinvointialueen toiminnassa — nehan ovat järjestämisvelvollinen taho yhdessä Kelan kanssa — ja että kaikin puolin viittomakielisten asiat otettaisiin nyt huomioon, kun on ne kuuluisat isommat hartiat ja näitä palveluja olisi erittäin hyvä mahdollisuus parantaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Mäkelä, olkaa hyvä.

17.48 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Voin kyllä lämpimästi tukea näitä edustaja Kimmo Kiljusen esittämiä näkemyksiä selkokielisyydestä. Todella on niin, että kun viranomaisten kieli on sellaista, että sitä kohtuullisen koulutettu suomalainenkaan ei meinaa ymmärtää, niin kyllä ihmettelen, miten sitä kukaan ei-äidinkielenään suomea puhuva ymmärtäisi.

Haluaisin tuoda tähän keskusteluun tärkeänä asiana esille myös yksittäisen näkökulman, nimittäin sen, miten kielelliset oikeudet toteutuvat sosiaali- ja terveystaloudissa. Yhteinen kielihän on todella tärkeä asia siinä, kun hoitaja kohtaa potilaan tai varsinkin kun lääkäri kohtaa potilaan. Jos yhteistä kieltä ei ole, niin on todella suuri väärinymmärryksen riski, ja siinä voi olla myös terveydellisiä riskejä, jos tapahtuu tämä väärinymmärrys. Ei ole ehkä realistinen oletus, että aivan kaikilla kielillä Suomessa voisi saada terveystaloudia, mutta voisi olettaa, että nyt ainakin niillä kansalliskielillä saisi, ja yllättävää kyllä monissa tapauksissa on sellaisia ongelmia, että jopa suomen kielellä saattaa olla ongelmia saada palveluita. Olen saanut tietoja ruotsinkielisiltä alueilta, että siellä on joskus ongelmia suomenkielisen palvelun saannissa terveydenhoidossa. Sitten taas toisaalta monin paikoin lääkäreissä ja hoitajissa on paljon taustoiltaan ulkomaalaisia. Esimerkiksi venäläistaustaisia saattaa olla meillä päin, Etelä-Karjalassa, niin paljon, että se yhteinen kieli puuttuu taas sitten suomen kieltä äidinkielenään puhuvien osalta siinä merkityksessä, että lääkäri ei ole suomenkielinen ja sitä kautta yhteistä kieltä ei löydy.

Eli soisin tämän tulokulman tulevan huomioiduksi, kun näitten kielellisten oikeuksien toteutumista arvioidaan, että nimenomaan sosiaali- ja terveystaloudissa yhteinen kieli on erityisen tärkeä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 7/2022 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Vielä mahtuu ministeri. Muutama minuutti.

17.49 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos edustajille hyvästä keskustelusta.

Muutama kommentti: Tässä on nostettu esimerkiksi viittomakieli esille, ja se on ääretömän tärkeätä. Meillä on Suomessa kaksi erillistä viittomakieltä: meillä on suomen viittomakieli ja ruotsin viittomakieli. Se usein unohdetaan ja ajatellaan, että se on yksi ja sama kieli, mutta siinäkin on niin kuin kaksi eri kieltä.

Mitä tulee tähän viittomakielisten asemaan, niin voisin nostaa esille sen, että tällä saralla on tapahtunut edistystä. Tulkkauspalvelut ovat toki edelleen erittäin keskeisiä, ja ne ovat edelleen haaste. Meillä ei ole riittävästi tulkkeja, ja sen takia se kysymys, jonka täällä edustaja Reijonenkin nosti esille, on kysymys, johonka opetusministerin varmasti on hyvä vastata. Mutta tämä on asia, josta me olemme tietoisia, ja sen takia myös tähän opetuspuoleen on panostettava.

Kuitenkin kehitystäkin on tapahtunut. Suomenkielisen viittomakielen osalta kehitystä on tiedottamisessa. Olette varmasti myös huomanneet, että esimerkiksi nyt näitten kahden koronavuoden aikana valtioneuvoston tiedotustilaisuuksissa on usein ollut viittomakielinen tulkkaus, eliikkä tähän ollaan menty, ja se on tietenkin ollut tärkeätä myös tässä koronatiedottamisessa. Ja tätä pitää jatkaa, koska myös viittomakielisillä on tietenkin oikeus palveluihin ja tietoon omalla kielellään.

On myös tehty ensimmäinen viittomakielibarometri, ja sekin on askel eteenpäin, mutta tähän on panostettava myös tulevaisuudessa.

Ja mitä tulee ruotsinkieliseen viittomakieleen, niin nyt myös sen elvyttäminen on edennyt [Puhemies koputtaa] viime vuosina.

Arvoisa puhemies! Tässä on nostettu myös paljon muita näkökohtia esille: kotouttamisen suomeksi tai ruotsiksi — erittäin tärkeitä asioita.

Väldigt viktigt att man skulle kunna få integreras på svenska och överlag att integrations-tjänsterna också skulle fungera bättre på svenska.

On tärkeää, kun Suomeen muuttaa, että täällä [Puhemies koputtaa] on asenneilmapiiri oikea. Tästä asenneilmapiiristä on myös tässä kielikertomuksessa aika paljon kirjoitettu, ja se on asia, mihin me voimme kaikki vaikuttaa.

Ja yhdyn tähän edustaja Mäkelän näkemykseen, että ennen kaikkea terveydenhuollossa on erittäin tärkeätä, että voi käyttää omaa äidinkieltään, suomea tai ruotsia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.